

דיאטה בת 3000 שנה: איך אדם מודרני אמור להבין את דיני הכשרות?

הרש"ה נכנס העירה כשהוא עייף ורעב. הוא התעניין היכן יוכל לקבל ארוחת ערב חמה, וכולם הפנו אותו לביתו של הגביר תוך שמזהירים אותו כי הלה קמצן מושבע. הרש"ה הקיש על דלת בית הגביר והציג את עצמו כמי שבא מוורשה, עיר הולדתו של הגביר. בתוך רגע הופיע המשרת בדלת ואמר כי בעל הבית ישמח לפגוש אדם שהגיע מעירו האהובה שאותה עזב לפני 40 שנה.

הרש"ה נטל ידיו וקירב את קערת הלחם הלבן. העשיר שאל: "נו, מה נשמע בוורשה? מה עם ר' יצחק, המלמד האהוב שלמדתי אצלו לפני חמישים שנה?". – "חבל ששאלת, אמר הרש"ה, הוא מת". העשיר נחרד והרש"ה קירב אליו את צלחת המרק. "ומה עם דוד, מוכר המכולת שהיה נותן לי סוכריה אחרי הלימודים בבית הספר?". – "צר לי, אמר הרש"ה, גם הוא מת", וקירב אליו את צלחת העוף. "ושמואל, גבאי בית הכנסת המסור, מה אתו?". – "גם הוא מת".

"איך כולם מתו? פרצה מגפה בוורשה?", התפלא הגביר. – "כשאני רעב, כולם מתים...".

לחיות זה לאכול, אין חוויה פשוטה ובסיסית יותר מאשר לאכול ולהתמלא כוח ואנרגיה. וכאן עולה השאלה למה התורה מגבילה את אפשרויות האכילה שלנו? מה לתורת ישראל ולענייני תזונה? התורה אוסרת משום מה את אכילת בשר רוב רובם של הבהמות והחיות בעולם ומתירה מינים ספורים בלבד שהתברכו בשני סימני טהרה. והשאלה היא מה עומד בבסיס דיני כשרות הבשר?

פרשת "שמיני" קופצת שלב במצוות התורה ועוברת לדבר על החיים עצמם. עד עכשיו עסקנו במה שמחוץ לחיי השגרה. דיברנו על בית המקדש, על הקרבנות, על השבת והחגים - וכל אלו הם רגעים בהם אדם מתנתק מחייו הטבעיים ויוצר מרחב או זמן קדוש. ואולם החל מהשבוע מתחילים לדבר על הדבר האמתי שמייחד את היהדות על פני כל הדתות בעולם:

העובדה שיהודי חי אחרת. המטבח שלו ייחודי, הוא מדבר בצורה שונה, חיי המשפחה האישיים שלו מתוכננים בצורה מובדלת, וגם חייו החברתיים והעסקיים כוללים הלכות ומצוות רבות. פרשת שמיני פותחת עם דיני המאכלות האסורות, פרשיות תזרע-מצורע ממשיכות עם דיני הטומאה של גברים ונשים, פרשת קדושים מדברת על המצוות החברתיות, ופרשת בהר על החובות הכלכליות.

והשבוע אנו רוצים לעסוק בנושא הראשון שקשור בחיים עצמם: דיני הכשרות. מכל אלפי הבהמות והחיות שבעולם, התורה מתירה רק בשר עשרה מינים, ומה שמייחד אותם הוא שני סימני טהרה:

1. ויקרא יא,ב: זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ: כל מפרסת פרסה ושסעת שסע פרסת, מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו.

מפרסת פרסה - לבעלי חיים רבים יש סוליה קשיחה בכף הרגל שמאפשרת להם לדרוך על הארץ בלי להיפצע, ואצל כמה בעלי חיים בודדים הפרסה היא חתוכה באמצעה לשתיים, ומתוך הפרסה יוצאות שתי אצבעות הרגל כשבין שתיהן יש הפסק. מעלת גרה - כל חתוכי הפרסות הן גם מעלות גירה (חוץ מהחזיר שהוא מפרס פרסה ולא מעלה גרה). בעלי החיים הללו בולעים את האוכל במהירות בלי ללעוס אותו, הוא יורד לכרס ומפורק שם באמצעות חומצות ואחר כך עולה חזרה אל הפה ללעיסה.

מספר בעלי החיים בטבע שנושאים את שני הסימנים הללו הוא בסך הכול עשרה:

תנחומא פנחס ב: אמר הקב"ה למשה: עשר בהמות טהורות מסרתי לך: שור, כבש ועז ... איל, צבי, יחמור, אקו [יעל], דישון, תאו וזמר¹.

¹ יש אומרים שה"זמר" הוא הג'ירפה (וכל הצוואר שלה כשר לשחיטה), אלא שכמה פוסקים סוברים שצריכה לעבור "מסורת" בין קהילות ישראל על מיני החיות המותרות באכילה ועל הג'ירפה לא עברה מסורת כזו, משום שהיא בעל חיים יקר ולא יצא לשחוט אותו.

וכך יוצא שליהודי אסור לאכול את רוב סוגי הבשר בעולם, כמו בשר כלב, סוס, חמור ושקצים ורמשים, ומותר לו לאכול רק כמה מינים בודדים כמו שור או כבש. החתם סופר מחדד בכך נקודה מעניינת:

תורת משה פרשתנו: 'זאת החיה אשר תאכלו' – התחיל הכתוב בהיתר המאכלים [ולא בפירוט המאכלים האסורים], וכן בדגים וחגבים, משמע שהראוי שלא לאכול שום בעל חי, ולכן התחיל 'דברו אל בני ישראל לאמור זאת החיה אשר תאכלו' כי ההיתר הוא חידוש.

וכמובן, העניין כולו חסר הבנה: הרי התורה איננה ספר רפואה או תזונה בריאה, בכל התורה אין אפילו איסור אחד הנוגע לצומח, ואף שיש מיני צמחים רעילים ומסוכנים, משום שזה לא עניינה של התורה. ולכן לא ברור מה אכפת לקב"ה מה נשים בצלחת? כך מקשה המדרש לגבי השחיטה:

תנחומא שמיני ז: מה אכפת לו להקב"ה שיאכלו ישראל בלי שחיטה? שיהא ישראל נוחר ואוכל [בדקירה בלא שחיטה] או שוחט מן הצוואר או מן הירך?

ועוד קשה להבין את סוד שני הסימנים: איך צורת הפרסה או אופן העיכול שלה הופך אותה לכשרה? השאלה הזאת מעניינת במיוחד, משום שכללי הכשרות הם ייחודיים לחלוטין. כבר בדתות קדומות יש מושג של אוכל חיובי ואוכל שלילי, אבל החלוקה שם ברורה: בהמות כן, חיות לא, או בעלי חיים צמחוניים כן ובעלי חיים טורפים לא. אך כללי הכשרות הם שונים: ישנן חיות יער כמו צבי (או ג'רפה לדעות מסוימות) שהן מותרות באכילה, ולאידך, בהמות מבויטות וצמחוניות כמו חמור וסוס שהן אסורות, משום שהפרסה שלהם אינה שסועה. והשאלה הפשוטה היא מה ההבדל בין פרה לסוס?

אברבנאל שמיני יא: למה התירה התורה לאכול הבהמה המפרסת פרסה ושסועת שסע ומעלת גרה ואסרה באכילה הבהמה שאין בה התנאים האלה? מהו הטוב והיושר שיש בתנאים אלה בעבורם תהיה הבהמה טהורה ובלתם תהיה טמאה?

עוד נקודה מעניינת: התורה מגדירה את הבהמות המותרות והאסורות בשם "טהורות" ו"טמאות", והשאלה היא מהי משמעות העניין? האם רוח רעה שורה על הכלב והחתול?!

ב. מעניין להרחיב עוד את השאלה, באמצעות שימת לב לרצינות בה מתייחסת התורה לנושא האכילה. הוזכר שהציווי הראשון שעוסק בחיים עצמם, אחרי שמסיימים את גאולת מצרים ובניית המשכן, הוא הזהירות ממאכלות אסורות. הגמרא אומרת כי זאת למעשה הגאולה האמתית, ואם כל גאולת מצרים הביאה לכך שבני ישראל ייזהרו במאכלות אסורות – הכול כדאי.

2. סוף פרשת שמיני ומאכלות אסורות: 'כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים' - בבא מציעא סא: תנא דבי רבי ישמעאל, אם לא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל שאין מטמאים בשרצים דיים.

מעניין להעיר כי הציווי הראשון (אחרי פריה ורביה) שהעניק האלוקים לאדם הראשון היה לשמור על הפה ולא לאכול מעץ הדעת. וגם השבח הראשון שמספרת התורה על משה רבנו הוא הזהירות המופלאה שלו במה שהכניס לפיו:

שמות ב: ותשלח את אמתה ותקחה: ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בכה ותחמל עליו ותאמר מילדי העברים זה: ותאמר אחתו אל בת פרעה האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העברית ותינק לך את הילד – רש"י: החזירתו על מצריות הרבה לינק ולא ינק לפי שהיה עתיד לדבר עם השכינה.

הבנת היסוד הזה - אודות קריטיות שמירת הפה - מבארת שאלה גדולה: אנו מוצאים עדויות על צדיקים שנכשלו בשוגג בחטאים חמורים. במסכת שבת (יב) מסופר על התנא רבי ישמעאל, שלמד בליל שבת לאור הנר ומבלי משים הטה את הנר כדי לראות טוב יותר, ופתאום תפש שעבר בשוגג על איסור הבערת אש בשבת. רבי ישמעאל נבהל ואחרי שבת כתב על פנקסו שכשתבוא הגאולה יביא "חטאת שמנה" על שגגתו. עוד מסופר במסכת חגיגה (טז,ב) על נשיא הסנהדרין, יהודה בן טבאי, שעשה טעות חמורה בדין והביא להריגת! אדם שלא היה חייב מיתה.

וכאן עולה השאלה, הרי ידוע שאין הקב"ה מביא תקלה לידי צדיקים, כמו המסופר (חולין זא) על רבי פנחס בן יאיר שהלך עם חמורו בדרך ונכנס לאכסניה ללון. בעלי האכסניה נתנו שעורים לחמור, אך הוא לא אכל. התברר כי השעורים היו "דמאי", חזקת ספק אם עישרו אותו והחמור המחמיר במצוות לא נכשל אפילו בספק עישור. והגמרא מסבירה שם שאין הקב"ה מביא תקלה אפילו לידי בהמתם של צדיקים וכל שכן הצדיקים עצמם. וכיצד יתכן אם כן שרבי ישמעאל ושמעון בן שטח חטאו?

תוספות משיב עם הבחנה יסודית: **תוס' שבת יב,ב: לגבי רבי ישמעאל שהיטה את הנר בשבת, ולגבי יהודה בן טבאי שהרג בשוגג עד זומם ... לא מקשים והרי הקב"ה אינו מביא תקלה אפילו על בהמתם של צדיקים ... שכן לא מקשים כך בשום מקום רק לגבי אכילת איסור שהוא גנאי לצדיק ביותר.**

כלומר, בעוד שהצדיק יכול לחטוא בשוגג, הקב"ה נושא לו פנים ושומר שלא יבוא לידי חטא באכילה, שזה גנאי מכוּעַר במיוחד. (וראו בהערה² סיפור שלא מהעולם הזה). ואחרי ההקדמה הזו שבה ומתעצמת השאלה: מה עומד בבסיס דיני הכשרות ושמירת הפה?

אנו רוצים לדון בשתי גישות מרכזיות: הגישה הפשוטה שמבוארת אצל כל גדולי ישראל במהלך הדורות, ואחריה הגישה הקבלית-חסידיית שבוחנת את הדברים בצורה פנימית ומרוממת.

ג. הגאון רבי עקיבא איגר, רבה של פוזנא בפולין, היה מגדולי הדורות האחרונים. הוא כתב ספרי חידושים עמוקים בתלמוד ובהלכה ויצר השפעה שמגיעה עד היום. פעם עבר הגאון בעיירה לומז'ה ותור ארוך השתרך כדי להיכנס ולקבל את ברכתו. בין הבאים הייתה אישה בוכייה שסיפרה כי יש לה כמה ילדים מוכשרים, אך ילד אחד לא קולט מקצועות קודש. הוא מצטיין בלימודי חול, אבל בדרך פלא אינו תופש גמרא וחומש. הרב השיב כי צריך לבדוק אם הילד נכשל באכילת מאכלי איסור.

ההורים התפלאו, הם חינו את הילדים לא לאכול כלום מחוץ לבית, אבל אחרי חקירה סיפר הילד כי פעם עבר על יד אולם שמחות ונסחף לשבת לאכול שם, וזאת הפעם היחידה שאכל מחוץ לבית. זה היה אולם שמחות כשר למהדרין, ובכל זאת האבא הלך לביתו של השוחט וביקש לדעת האם זוכר משהו מיוחד מאותו אירוע. השוחט פרץ בבכי והתלונן למה מזכירים לו את הערב ההוא? הוא כל כך צם והתענה כדי לכפר עליו.

התברר כי החתן באותה סעודה היה אדם שנפרד מאשתו הקודמת כמה שנים קודם, ואולם רבנו הזקן פסל את הגט שנכתב ביניהם ואף הזהיר את הבעל שלא להתחתן שוב ואם יעשה זאת, הבשר שיישחט לחתונתו יהיה נבלה. עם זאת, אותו יהודי עז פנים התחתן שוב והזמין בשר אצל אותו שוחט. הלה לא ידע מכל הסיפור ושחט עבורו, ואותו ילד אכל בדיוק מהבשר של אותה סעודה...

² בשנת תרע"ח (1918), רוסיה נקרעה בקרבות עקובים מדם בין ה"אדומים" ל"לבנים", תומכי המהפכה הקומוניסטית מול נאמני הצאר שהופל מכיסאו. היציאה לרחוב הייתה סכנת נפשות וכל דבר זז שימש מטרה לירי משני הצדדים. בישיבת חב"ד בחרסון שהה באותם ימים חסיד דגול בשם רבי יצחק הורביץ, ר' יצחק המתמיד. הוא היה יהודי נשגב, מחמיר עצום בענייני הלכה ובמיוחד בכל הקשור להכנסת אוכל לפיו. בעיר חרסון היו שני אופים יראי שמים, אך רבי יצחק הקפיד לאכול רק ממאפים של אחד מהם, הוא נתפס בעיניו כירא שמים יותר ואף שגם השני היה ירא בתכלית. באותו יום הביאו לישיבה לחם מהאופה השני ורבי איצ'ה התעקש לא להכניס גרם לפיו. הוא התענה כל היום וגם ביום שלמחרת, אך ביום השלישי הרגיש חולשה איומה. הוא קרא לתלמיד צעיר בשם שמחה גורודצקי וביקש ממנו לצאת אל הרחוב ולהביא לו לחם מהאופה הראשון. רבי יצחק הבטיח כי לא יאונה לו כל רע והתלמיד התכוון להסתכן ולצאת. ואולם משפיע הישיבה עצר את הנער בדלת וסירב לאשר לו לצאת. זאת הייתה כניסה לתוך שדה קרב והדי היריות נשמעו לתוך אולם הישיבה. שוב קרא רבי יצחק לתלמיד והתחנן להביא לו לחם מהאופה הראשון, אך המשפיע עצר בבהלה את הנער בכניסה וציווה אותו לרדת אל מטבח הישיבה ולהביא משם כיכר של האופה השני. גם האופה הזה הוא ירא שמים ובוודאי בשעת דחק כזו ראוי לסמוך עליו. נאמן להוראת המשפיע, ירד הנער למטה, התעכב חצי שעה במטבח וחזר עם כיכר הלחם כאילו בא מהרחוב. רבי יצחק ביקש לוודא שהוא הלך אל האופה הראשון, והנער השיב כן. רבי יצחק בחן את הלחם מכל צדדיו ושאל שוב: אתה בטוח שהלכת אל האופה עליו דיברתי? והנער בלע את רוקו והשיב בחיוב. רבי יצחק הניח את הלחם ופנה ליטול את הידיים. אירוע נטילת הידיים של רבי יצחק לא היה דבר פשוט. הוא בדק שעה ארוכה את הידיים ואת הציפורניים וניגב את הספל מכל צדדיו, אך עד שהרים את הספל אל הברז, הוא נפל ארצה באפיסת כוחות מתעלף. סופו של דבר, שרבי יצחק לא אכל מהלחם שלא רצה בו.

הבעיה באכילת מאכלות אסורות נרמזת בתורה דרך אות אחת בסוף פרשת דיני הכשרות:

3. ויקרא יא, מג: אל תשקצו את נפשותיכם ... ולא תטמאו בהם ונטמתם במ.

המילה "ונטמתם" הייתה אמורה להיות כתובה עם אל"ף, כמו 'ונטמתם'? מבארת הגמרא:

יומא לט, א: אל תקרי 'ונטמתם' אלא ונטמטם - עבירה מטמטמת לבו של אדם.

הרעיון הוא שהכשרות היא **תו האיכות של הטבע**. דיני הכשרות נועדו ליצור אדם מעולה ומשובח שמכניס לגופו את המאכלים העדינים והאיכותיים ביותר.

האדם מורכב ממה שהוא אוכל. זה לא רק שהמזון מעניק כוח ובונה את הרקמות, אלא מרכיב את האישיות עצמה. המחשבות שלנו, הרגישויות שלנו ואפילו הגישה לחיים מושפעת מהאוכל שאנו אוכלים. יין גורם התרוממות הרוח ונביעת המוחין, קפאין מעורר ריכוז ואילו אלכוהול משבש את הריכוז, חלב קר נוסך רוגע ואילו בשר אדום מעורר תשוקה ותיאבון³.

וכאן סבורה התורה באופן עקרוני שבשר בעלי חיים הוא לא טוב לאדם היהודי. יהודי אמור להצטיין ברגישות רוחנית, הוא אמור לייצג את השכינה העליונה ואילו בשר בעלי חיים מקרב אל הטבע יותר מאל השמים. האדם שאוכל בעלי חיים הופך להיות קצת בהמה וחיה בעצמו. הבשר הוא מגשם, הוא משרה אדישות, קהות חושים, אכזריות וגסות כמו הבהמה והחיה עצמם. קשה לאכול בעלי חיים אחר כך לגלות רגישות לזולת או להתרגש ממאמר חסידות.

זה הרמז הפשוט בכך שהתורה נוקטת בביטוי "טומאה" ו"טהרה", שכן ישנם בעלי חיים שמשרים בנו רוח גסות, אטימות ואכזריות, בעוד שהיהודי אמור להיות יצור איכותי ורגיש מבחינה רוחנית.

אברבנאל: לא באה התורה האלוקית לרפאות את הגופות ולבקש בריאותם, אלא לבקש בריאות הנפש ולרפאות תחלואיה ולכן אסרה המאכלים שהם מתעבים ומשקצים הנפש הטהורה המשכלת ומולידיים במזג האנושי אטימות וקלקול התאוות ... ומגרש רוח הטהרה והקדושה שעליה ביקש דוד (תהלים נא): 'לב טהור ברא לי אלוקים ורוח נכון חדש בקרבי'.

ובכל זאת, למרות הבעיה הבסיסית באכילת בעלי חיים, בחרה התורה להתיר כמה בודדים מהם (אולי משום שהאדם זקוק לכך לחיזוק הבריאות או משום הטעם הרוחני של בירור הניצוצות מהבשר), ולכן בחרה מכלל בעלי החיים בטבע את **הראויים והמשובחים ביותר**.

מורה נבוכים ג, מח: והטוב שבבשר הוא שהותר לנו לאוכלו.

שני סימני הכשרות מעידים על נקודה אחת: היות בעל החיים הזה שלו ורגוע שאינו אכזרי וגס ופוגע באחרים. א. בהמות מעלות גרה הן בהמות **צמחוניות** שאוכלות עשב בלבד ולא טורפות ופוגעות באכזריות בבעלי חיים אחרים. זאת בדיוק הסיבה שהן מעלות גרה, משום שבעשב יש פחמימה הנקראת "תאית" שקשה לעכל ולפרק אותה, ולכן הבהמה עושה זאת בשני שלבים של העלאת גרה.

אברבנאל פרשתנו: הבהמות הללו ... מזגם יותר שווה, לפי שהם יזונו מהעשב לח ויבש ומפני זה לא תהיינה הבהמות האלו אכזריות וטורפות ולא זדוניות.

ב. בעלי החיים משתמשים בפרסה כדי לבעוט במי שמאיים עליהם, ואולם הפרסה השסועה היא פחות יעילה וממוקדת ולכן בעלי החיים הללו אינם תוקפניים.

³ כך מספרת הגמרא (ב"ק ע"א, ובתוס' שם) על רבי נחמן, שאמר פסק הלכה ולמחרת קם והתחרט ממנו. הוא הסביר שאתמול היה שרוי בתענית ולא אכל **בשר בקר** ולכן לא היה מספיק מפקח. בעירובין סד, א העיד על עצמו רב נחמן שלא היה מתיישב ללמוד לפני ששונה **רביעית יין**.

רלב"ג פרשתנו: המינים שימצאו בהם ב' הסימנים הם היותר משובחים ... שהפרסה העגולה היא כלי מלחמה ... ואולם הפרסה השסועה איננה כלי להילחם ולזה אלו המינים יותר נאותים⁴.

וכך מוכיח הרמב"ן מרשימת העופות האסורים באכילה: כל העופות הללו ניזונים מבשר בעלי חיים ודורסים את טרפם באכזריות, ולכן האדם האוכלם מכניס לתוכו מהאכזריות וקהות החושים שלהם⁵.

רמב"ן ויקרא יא: כל עוף הדורס טמא, מפני שדמו מחומם לאכזריותו ושחור וגס... ונותן אכזריות בלב... ו[כן] הבהמות כן, שאין בבעלי הגרה והפרסה השסועה דורס ואילו השאר כולם יטרופו.

קצת מובנת הזהירות היתירה בדיני הכשרות, כפי שהארכנו לעיל: שכן לא מדובר רק על איסור, אלא על סכנה שמשפיעה ישירות על אישיות האוכל. אי שמירת כשרות יוצרת נזק מערכתי ומקיף שמשפיע על החשיבה והגישה של האדם ולכן הזהירות בה גדולה הרבה יותר מאיסורים אחרים. עד היכן מגיעים הדברים? התלמוד הירושלמי (חגיגה ז) כותב כי זה היה שורש הנפילה של אלישע בן אבויה. כשהייתה אמו מעוברת אתו, עברה לפני מקום עבודה זרה והריחה מהבשר שהכינו שם ואכלה ממנו והיה אותו המין מפעפע בגופו של העובר כנחש עד שפגע בו בבגרותו. וכך פוסק הרמ"א (יו"ד פא, ז) כי יש להזהר לא להניק תינוק מאישה שאוכלת נבלות וטרפות, משום שמאכלי הטרפה מחלחלים בגופו וגורמים נזק ארוך טווח⁶.

עד כאן הסבר יסודי ובסיסי שעובר במסורת ישראל מדור לדור, ומכאן נעבור אל ההסבר הפנימי שעוסק ברובד הנסתר של הדברים.

ד. נפתח עם סיפור נהדר (נפלאות המבצעים/95): בעיר בולוניה באיטליה מתקיים מדי שנה יריד מוצרי קוסמטיקה ענק שמושך אליו יועצי יופי ומומחים לטיפוח אישי מכל העולם. לפתע נכנס אל האולם רב מזוקן עם מזוודה קטנה. היה זה הרב דוד בורנשטיין, שליח חב"ד בבולוניה, ובמזוודה לא היו בשמים אלא סנדוויצ'ים. בכל יריד כזה, הייתה אשתו, הרבנית מינדי, ממלאת מזוודה עם כריכים שהכינה בעצמה והוא היה תר אחרי יהודים שלא מצאו אוכל כשר בבולוניה של לפני שלושים שנה.

הוא יצא מבניין עשרים אחת ונכנס אל בניין עשרים ושתיים ותר אחרי פנים יהודיות. השנים הארוכות בשליחות לימדו אותו לזהות עיניים יהודיות מקילומטר... מולו חלפו שני בני זוג והלב החבד"י אמר לו שהם יהודים. הוא עצר אותם והתעניין אולי הם קצת רעבים? הם היו המומים, הם הביטו אחד על השני ולא האמינו שזה קורה להם. "האם אנחנו קצת רעבים?! אנו ממש מורעבים, אשתי עם סחרחרות מדאיגות מהבוקר". הוא פתח את המזוודה והם הוזמנו לבחור בין טונה, סלט ביצים, חסה ועגבניות או בשר הודו. הם פשטו טרפו את האוכל ואחר כך ביקשו לדעת אם הוא זה אליהו הנביא...

קוראים להם שלמה ושושנה מונסנו, הם מהעיר אנסינו בקליפורניה ומומחים באמנות האיפור. הם נוסעים בכל העולם עם כוכבים מהוליווד ומלוויים את הצד הקוסמטי שלהם. מאחורי הרעב שקינן בהם עמד סיפור מדהים: הם נמנו על בני קהילתו המפוארת של השליח הדגול, הרב יהושע בנימין גורדון ע"ה. בכל שנה בשעת תפילת ה'נעילה', היה הרב גורדון עורך 'מגבית' בין בני הקהילה. אך לא מגבית כסף, אלא מגבית מצוות. הוא היה מעורר את המתפללים לקחת על עצמם התחזקות רוחנית חדשה.

"אשתי ואני קיבלנו על עצמנו להקפיד על כשרות גם בהיותנו מחוץ לבית. היינו נאמנים מאוד להחלטה שלנו והקפדנו עליה בהצלחה כבר כמה חודשים. ואולם בהגיענו לכאן חלה תקלה בהיערכות שלנו

⁴ תמונות של בעלי חיים לילדים: הרבי הורה שלא לשים על מיטה של ילדים קטנים תמונות של בעלי חיים טמאים. שכן דווקא תמונות בעלי החיים הרגועים משרות על הילד אווירה תמימה ושלווה. (כל שכן לפי הטעם הפנימי, שבעלי החיים הטמאים יונקים משלוש קליפות הטמאות).

⁵ לפי זה מבואר בכלי יקר יא, ג מה שרוב הבהמות והחיות אסורות ואילו רוב העופות כשרים. אלא שהבהמות עיקרם הוא יסוד העפר, שהוא גס ואטום, ואילו העופות הן מיסוד האוויר (הרוח) שהוא זך ודק. וראו עד"ז בהתוועדויות תשמ"ג/1394 שהשרצים והרמשים אסורים לגמרי, משום שהם קרובים ביותר אל העפר.

⁶ בכך ראיתי ביאור נפלא (טללי אורות, הרב יששכר רובין, בראשית א/קצג) אודות שורש המשיכה של הקיסר הרומאי, אנטונינוס, לקדושה, שהיה לומד עם רבי יהודה הנשיא בקרבה גדולה. אלא שידוע הסיפור שבינקותו החליפה אותו אמו עם רבי, והוריו של רבי לקחו אותו לקיסר כאילו הוא בנם ולהוכיח שאינו מהול. ובאותו יום הוא ניק חלב מאמו של רבי יהודה הנשיא ובכך נוצרה אצלו משיכה תת מודעת לקדושה.

ומעבר לירקות בארוחת בוקר, לא מצאנו מה לאכול. הגיעו שעות הצהריים, נאבקנו להרגיע את הרעב עם בקבוקי קולה דיאט, אך דוכני האוכל שמפוזרים בכל פינה לא הקלו עלינו את המלאכה... אני חייב להודות, אמר הגבר, שהמאכל האהוב עלי הוא נקניקיות (hotdog) והן פזורות בדוכנים הללו בכל כמה מטרים. הרגשתי שאני מסתחרר ומאבד שליטה.

הרעב גבר ואשתי ואני התחלנו לחשוב שה' יבין אותנו. אנחנו לא נמצאים בירושלים או אפילו בניו יורק, אנחנו במרכז תערוכות בבולוניה והקב"ה יסכים שאי אפשר לנהל חיי קדושה במקום כזה... ואז אתה הופעת פתאום עם מזוודת כריכים. אז תגיד לנו, אם זה לא נס – מהו נס?"

המסר שרוצה התורה להעביר עם דיני הכשרות הוא הרבה יותר גדול מהנושא הזה עצמו: יהודי אמור להבין שחיי החומר בכלל הם **חוויה קדושה ונעלית**. דיני הכשרות נועדו לעורר אותנו להתייחס ברצינות אל חיי החומר ולהבין שמדובר באירוע של מצווה שיכול לרומם אותנו עד לשמים.

אם נשאל אדם מהי הגישה שלך לאוכל? הגישה תהיה בין צורך חיוני לתאוה מגונה. אדם מאופק יאמר שהאכילה היא כורח כדי לחיות, ואדם חומרי יאמר שהיא חוויה גופנית מענגת. ואולם איש לא מעלה בדעתו שמדובר באירוע קדוש, ברגע שיכול לרומם את האדם ולקרב אותו אל הקב"ה. שהרי מה לאכילה חומרית ולענייני קדושה?

התפישה הנוצרית תוחמת את ענייני הקדושה בעולם הרגשי והעיוני. אדם עובד את אלוקיו בתפילה, במחשבה, בלימוד, וכשהוא נמצא בתוך בית התפילה שלהם, ואולם מה לזה ולענייני החומר? האכילה היא רק כורח בל יגונה, ענייני האישות הם אילוץ לאנשים נמוכים והכומר אמור להינזר מהם, וגם ענייני העסק והעבודה נועדו עבור מי שאינו יכול להתרכז בתפילה. מדובר במעשים כה נמוכים וחומריים שהקדושה אינה מוצאת בה מקום.

וכאן באה, להבדיל, הגישה היהודית המרוממת: האמירה הכי גדולה שהביאה היהדות לעולם היא "כל מעשיך לשם שמים". יהודי מנהל מסכת רצופה של חיי קדושה. כל חיינו הם משימה: אין נקודה אחת שאינה קשורה עם האלוקים ותפקידו הוא ליצור הרמוניה של התקרבות, ולהתקדש בכל רגע.

דיני הכשרות הם הדרך לרומם את האכילה ולהפוך אותה לחוויה קדושה. קודם כל, בפשטות, במקום לאכול כדי למלא את הבטן, יהודי אוכל רק את המינים המותרים וכך מתמלא כוח כדי לחיות.

ואולם הרבה יותר מכך: לפי התפישה הקבלית, האכילה היא רגע שיוצר **שינוי עמוק במאכל עצמו**. הנה נשים לב אל נקודה נפלאה: העולם בנוי בצורה מוזרה ומעוררת סקרנות. עולם הטבע מורכב מארבע שכבות – דומם, צומח, חי ומדבר, ובאופן מפתיע, השכבות העליונות ניזונות ומתקיימות מהתחתונות. האדם ניזון מהחי והצומח שתחתיו, החי ניזון מהצומח שתחתיו, והצומח מתקיים מהמים והאדמה שתחתיו.

זה פלא, התחתון אינו זקוק לעליון ואילו העליון תלוי בתחתון. מוסבר בספר העיקרים, ותורת החסידות מצטטת זאת (קונטרס ומעין מאמר א), כי הרעיון של הקיום בעולם הוא **להשתדרג ולטפס מדרגה**. היעד של כל נברא הוא להתקרב אל השמים, ולכן כל נברא מעלה אליו את זה שתחתיו. כאשר הצומח ניזון מהדומם, הדומם מתעלה אל עולם הצומח שיש בו התפתחות וצמיחה. כאשר החי מתקיים מהצומח והדומם – הוא משדרג את שניהם לרמת החי, וכאשר האדם אוכל מהחי, הצומח והדומם, ובכוח האכילה הזו יוצר עולמות רוחניים ותרבותיים, הוא מרומם את כולם לדרגתו.

באופן עמוק יותר, מוסבר בספרי קבלה כי בכל נברא בעולם טמון ניצוץ אלוקי רוחני שמחיה ומקיים אותו. מין 'זרם חשמלי' שנותן לו כוח וקיום. ואולם בחטא עץ הדעת, העולם כוסה במעטה עבה של "קליפה" שמכסה על ניצוץ הבורא. התאוה שהפגינו אדם וחווה, כיסתה את הניצוץ האלוקי בשכבות של אגו וחומר, עד שאין רואים את כוח הבורא שבו. וזאת בדיוק משימת האכילה: לברך לפני האכילה ולאכול לשם שמים וכך לעורר את כוח הבורא שבמאכל. לחשוף את הכוח האלוקי שפועם בתוכו.

הדוגמה העוצמתית ביותר לקיומו של הניצוץ האלוקי, הוא קדושת ספר תורה, תפילין ומזוזות. מצד אחד, אלו החפצים הנעלים ביותר בטבע, הם מייצגים את נוכחותו של האלוקים עלי אדמות. יתירה מכך: אנו יודעים כי עצם הקיום הגשמי בבית – הבריאות והפרנסה – מושפעים מאיכות התפילין

והמזוזות. ואולם מצד שני, במה בדיוק מדובר? בסך הכול בחתיכת פרה שקודם צעדה ברפת ועשתה מו... איך מתחולל שינוי צורה כביר כזה? זה הכוח של המעשה שלנו: בכל יצור גשמי פועם כוח אלוקי נשגב, ובכוח הכוונה של סופר הסת"ם אנו מציפים החוצה את קדושת בעל החיים.

קעת אפשר להבין בעומק רב את רעיון דיני הכשרות: אלו קווי הפעולה של הברור הרוחני. דיני הכשרות מסווגים את בעלי החיים שיכולים להתברר לקדושה, מול בעלי החיים שאינם יכולים להגיע לכך. דיני הכשרות מחלקים בין בעלי החיים הגסים יותר, שהניצוץ האלוקי בהם מכוסה ב"שלוש קליפות טמאות" שאינן מאפשרות להעלות את המאכל לקדושה, ובין בעלי החיים העדינים יותר, שהניצוץ בהם מכוסה רק בקליפה דקה ועמומה בשם "נוגה", שמאפשרת לרומם אותם עד השמים⁷.

4. תניא פרק ז: נפשות בהמות וחיות ועופות ודגים טהורים ומותרים באכילה... לכל נשפע ונמשך ממדרגה השנית שבקליפות וסטרטא אחרא שהיא קליפה רביעית הנקראת "קליפת נוגה" ... רובו ככולו רע ורק מעט טוב מעורב בתוכה ... ולכן פעמים שהיא נכללת ועולה בבחינת ומדרגת הקדושה, דהיינו כשהטוב המעורב בה נתברר מהרע וגובר ועולה ונכלל בקדושה. כגון דרך משל האוכל בשר שור שמן ושותה יין מבושם להרחיב דעתו לה' ולתורתו כדאמר רבא: חמרא וריחא פקחין, או בשביל לקיים מצות עונג שבת ויום טוב, אזי נתברר חיות הבשר והיין שהיה נשפע מקליפת נוגה ועולה לה' כעולה וכקרוב ... מה שאין כן במאכלות אסורות וביאות אסורות, שהן משלוש קליפות הטמאות לגמרי, הם אסורים וקשורים בידי החיצונים לעולם, ואין עולים משם עד כי יבוא יומם ויבולע המוות לנצח, כמו שכתוב 'ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ'.

ונסיים בנקודה אחרונה: בכך מבאר הרבי מליובאוויטש (פרשת שמיני תשט"ז) את הרעיון הפנימי מאחורי שני סימני הטהרה. הסימן של "מפרסת פרסה" מלמד כי בעיקרו של דבר, יהודי אמור לשים הבדלה חזקה בינו ובין האדמה, כמו הפרסה שחוצצת בין רגל בעל החיים ובין האדמה. ואולם מצד שני, הפרסה צריכה להיות חתוכה ושסועה, להורות שתפקידו של היהודי להתקרב אל האדמה ולהעלות את הטבע לקדושה. עליו לעמוד מעל האדמה, ובד בבד לרומם אותה לדרגתו הרוחנית.

וכדי להצליח בכך, עליו להיות "מעלה גרה", כלומר, לשקול היטב שוב ושוב שהוא אכן מעלה את האדמה לדרגתו ולא להיפך. זאת המשימה העליונה המוטלת עלינו בדרך אל הגאולה השלמה. כל שנותר הוא להשלים את בירורי הניצוצות האחרונים ולזכות לאור הגדול שיציף את כל מה שיגענו באלפי שנות גלות ויאיר את העולם באור גאולת נצח.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**

⁷ בכך מבאר החתם סופר בפרשת ויקרא את הסיפור עם העגל שרץ תחת רבינו הקדוש וביקש רחמים ממנו. אלא שהעגל ביקש להתעלות דרך אכילה של יהודי קדוש כמו רבי יהודה הנשיא ולא באמצעות אותו איכר שלקח אותו אל בית השחיטה. ואולם רבינו בענותנותו הרגיש "כאילו אינו כדאי יותר מההוא טבח ואמר זיל כי לכך נוצרת".